

Dr. Boksay Zoltán egyetemi tanár (1927–2020)

Ez év tavaszán érzékeny vesztés érte a hazai kémikus-társadalmat: életének 93. évében elhunyt Boksay Zoltán, az ELTE Szervetlen Kémiai Tanszékének egyetemi tanára. Személyében a Gróh Gyula nevével fémjelzett professzorgeneráció (Lengyel Béla, Csákvári Béla) utolsó képviselője távozott az élők sorából.

Egyetemi tanulmányai és szakmai pályafutása egyaránt az Eötvös Loránd Tudományegyetemhez kapcsolódtak,

ahol 1950-ben szerzett vegyész diplomát, de már 1949-től tagja volt az Általános Kémiai Intézet oktatói kollektívájának. Nevéhez tekintélyes egyetemi főkollegiumok köthetők: fiatalon, már 1952-től a fizikushallgatók két féléves *Kémia* előadásának tantárgyfelelőse volt, majd ezt követően, 1973-tól visszavonulásáig, a vegyészhallgatók *Általános kémia* előadását gondozta nagy lelkesedéssel és igényességgel. Előadói palettáját szabadon választható kollégiumok sora színesítette, amelyek témái a kémiai gondolkodás és a kémia fogalomrendszere köré rendeződtek. Oktatói aktivitása azonban nem rekedt meg a felsőoktatás szintjén, hanem évtizedeken keresztül részt vett a kémiatanári továbbképzésben és a középszintű kémiaoktatásban tankönyvek, előadások, tudományos közlemények és bírálatok formájában. Ez a távlatos és koncepciózus erőfeszítés jelentős továbblépést jelentett a középiskolai és egyetemi kémiaoktatás összehangolásában.

Boksay professzor úr személyében a hazai és nemzetközi üvegekutatás egyik meghatározó személyiségét is tisztelhetjük. A tanszéki üvegekémiai kutatásokat Lengyel Béla akadémikus hívta életre 1950-ben, és nem sokkal később a csoport vezetését Boksay Zoltánra bízta. Az első és egyben sürgős feladat a pH-méréshez szükséges üvegelektrod hazai gyártásának megalapozása volt, ami sikerrel zárult. A téma alapkutatói szinten az üvegelektrodok ideálistól eltérő működésének vizsgálatával és értelmezésével folytatódott. A csoport a továbbiakban különösen három területen ért el jelentős eredményeket, amelyek a következőkben foglalhatók össze: az üvegelektrod működési mechanizmusának felderítése és speciális tulajdonságú üvegelektrodok kifejlesztése; az üveg elektromos vezetésének elméleti és kísérleti tanulmányozása; továbbá az üveg és vizes oldatok, valamint korrózió gázok kölcsönhatásának vizsgálata. Mindezek meghozták Boksay professzor számára a tudományos szakmai közösség elismerését, amelynek megnyilvánulásai között kell említenünk az MTA doktora cím elnyerését (1970), a tudományos együttműködések (Leningrádi Zsdanov Egyetem, Jénai Egyetem) és konferenciameghívásokat (többek között Gordon-konferencia, USA, 1971; *The Physics of Non-Crystalline Solids*, NSZK, 1976). Nevét őrzi továbbá egyik elméleti munkájának továbbfejlesztett változata, amelyet *Boksay–Doremus theory* néven tartanak számon a szakirodalomban. Kutatói eredményei felkeltették a hazai szilikátipar figyelmét is, és ez nyújtott lehetőséget arra, hogy csoportjával párhuzamosan végezzen alap- és alkalmazott kutatá-

sokat. Ennek a színes és szerteágazó életpályának a summázata száznál több közlemény, szakkönyvek, könyvfejezetek, egyetemi jegyzetek és gimnáziumi tankönyvek, továbbá számos kutatási jelentés elsősorban az üveg- és a gyógyszeripar számára. Következésképp nem maradtak el a hivatalos elismerések az állami, miniszteriális, egyetemi, szakmai és társadalmi szervezetek részéről sem; a teljesség igénye nélkül álljon itt néhány: a *Munka Érdemrend ezüst fokozata* (1987), *ELTE Pro Universitate emlékérem* (1997), *Szilikátiparért emlékérem* (2012), *Pro Universitate et Scientia* kitüntetés (Magyar Professzorok Világtanácsa, 2003).

Zoltán bátyánk, ahogy mi fiatalabb kollégái szólítottuk, igen nyugodt, csendes, higgadt, toleráns, de ugyanakkor értékorientált, szigorúan következetes és elhű személyiségként él emlékezetünkben. A Tanszéken együtt eltöltött több évtized során nem emlékszem olyan epizódra, amikor indulatosan vagy türelmetlenül szólt volna kollégáihoz vagy hallgatóihoz. Ezek a személyiségjegyek különösen alkalmassá tették olyan feladatok ellátására, mint az oktatási dékánhelyettesesség vagy az OKTV kémiai bizottságának elnöki funkciója. Most is szívesen emlékezem vissza arra az esetre, amikor friss diplomásként azt a feladatot kaptam, hogy vegyek részt a fizikushallgatók laboratóriumi gyakorlatának vezetésében. Magához hívott, leültetett, kedvesen üdvözölt mint új munkatársat, majd részletesen beszélt a gyakorlatok céljáról, tematikájáról, szakmai fogásokról és didaktikai megfontolásokról. Ez akkor nekem nagyon sokat jelentett és egyben mintát szolgáltatott további pályafutásom során. A hallgatókkal való kapcsolatában Boksay professzor úr a szakmai elvárásokon túl hangsúlyt helyezett a helyes viselkedéskultúra érvényesítésére is. Szájról szájra jártak azok az anekdoták, amelyek a vizsgán nem illő öltözékben megjelent hallgatókkal kapcsolatosak... „Mondja, kedves X. Y.! Van önnek otthon sötét ruhája és nyakkendője?” – hangzott el a kérdés szelíden, de ellentmondást nem tűrő hangon. Igenlő válasz esetén a rendezetlen külsejű ifjú tudós esélyt kapott arra, hogy otthon rendezze öltözkéjét az alkalomnak megfelelően. És még lehetne folytatni a példák egész sorát, amikor másoktól is megkövetelte azt az emberi tiszteletet, amit ő mindenkinek, kivétel nélkül, megadott.

Zoltán bátyánk bölcsen élt; minden életszakaszt és az azzal járó változásokat az élet realitásaként fogott fel, és tudott élni az új helyzet kínálta lehetőségekkel. Visszavonulása után különös örömet okozott neki, hogy több időt tölthet családjával, többet beszélgethet szeretett feleségével és huzamosabban élvezheti szentendre nyaralójuk atmoszféráját.

Az elválás, főleg ha nem visszafordítható, fájdalmas úrt hagy maga után, és ezen csak az eltávozott személy szeretete tud enyhíteni valahogy úgy, ahogy erről Robert Sarah elmélkedik egyik művében: „... A test fizikai eltűnése ellenére kapcsolataink a megholtjainkkal leronthatatlanok, valóságosak és érezhetőek, mert a szeretetük mélységesen a szívünkbe van vésvé.” Ez hangzik vissza Zoltán bátyánk mondatából is, amely gyászjelentésén mottóként olvasható:

„Az életünket megkönnyítő-megszépítő emberséget a hétköznapi szeretet tájain kell keresnünk.”

Tisztelt Professzor Úr, köszönjük a ránk hagyott emberi és szakmai értékeket, emlékedet szeretettel és tisztelettel megőrizzük.

Nyugodj békében!

Szepes László